

Karakter Aşısı-2

Nureddin Yıldız'ın "Hadislerle Diriliş" (196.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in hadis-i şeriflerinden Müslüman'ın karakterine aşî niteliğindeki ifadeler yakalamaya çalışıyoruz. Esasen binlerce hadisin tamamının bir karakter eğitimi olduğunu ve insan yetiştirme malzemesi sayılacağını biliriz lâkin içlerinden bazılarını seçerek şahsiyetli Müslüman olma ve nesil yetiştirme hamlemizi beslemeye çalışacağız.

Buhârî (2074) tarafından rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle buyruluyor: *“Sizden birinizin bir ip alıp odun toplayarak satması ve bununla rızkını temin etmesi, başkasından bir şey istemesinden daha hayırlıdır.”*

Odun toplamak işsizlik yerine yapılan iş manasına geliyor. Mesela bir demir ustası neden gidip odun topladıktan sonra satmaya kalkışsın. Odun toplamak o günkü şartlarda bile insanın işsiz ve mesleksiz olduğunda yapacağı bir iş sayılıyor, Medine'deki ticarî seviyenin sonunda ve toplumun gerisinde görülüyormuş. Fakat buna rağmen istemenin yüz eskiticiliğine kıyas edildiğinde odun toplayıp satmanın daha iyi bir seçenek olduğu vurgulanıyor. Ve Efendimiz aleyhisselam, ashabını borç ya da avans isteme gibi tavırlara karşı en son yapılacak iş bile olsa buna sevk ediyor.

Günümüzde biz de öğrenci olur olmaz hemen burs müracaatına koşulacağı anlayışına karşı bu hadisi aşî olarak almış ve bünyemize yerleştirmiş olmayı dileriz. Burs da bir istemektir ve istemek, yüz eskitmektir. Müminin yüzü eskimemelidir. Aynı prensibi yaşı ilerlemiş, belki evlenmiş ama hâlâ babasının harçlıklarına bel bağlayan kimseler için de düşünebiliriz. İnsanın babasından para istemesi dilenmek değildir elbette ama nihayetinde bu bir istemektir. Mümin insan, çocukluğundan itibaren almamaya ve istememeye alışmış olmalıdır. Bunun karakter olarak yerleşmesi idealdir. O kadar ki anne-baba, çocuğu istemeye muhtaç olmadan ihtiyaçlarını giderdikleri bir eğitim tarzıyla büyütmelidir. Böylece çocuk ile ebeveyn arasında isteme ve yüz eskitme davranışına yer kalmayın.

İdeal ise mükellef olduktan itibaren herkesin elinin emeği ve alınının teriyle yaşamasıdır. Konunun dinî boyutundan da söz edilebilir: İnsanın maişetini temin etmesi (geçinme, ev idaresi, ihtiyaçları görme) diniyle bağlantılıdır. Sokakta kalmış, aç biri dindarlığı nasıl yaşayabilecek ki? Mal ve para, dinin temin etmeyi ve onlar olmaksızın yapılamayacağını söylediği şeylerdir. Dolayısıyla din, yaşamak için ihtiyaç olan şeyi elle kazanmayı buyurmaktadır. Davud aleyhisselam elinin kazancıyla, demir ustalığı yaparak geçinirdi. Peygamberler dahi meslek sahibiydiler.

Bizim şimdilerde ya bursla geçinmek ya devlet memuru olmak ya da vakıflardan sadaka toplamak üçgeninde hapsolmuş anlayışımız İslamca değildir ve 'aşısız' yaşanmış hayatın sonuçlarındandır.

*

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyruluyor:

“Sizden biriniz ‘Nasılsın?’ sorusuna cevap verirken ‘Bugün çok kötüyüm’ demesin. Bunun yerine ‘Bugün üzerimde bir sıkıntı var’ desin.” (Buhârî, 6179; Müslim, 2260)

İki ifade arasında fark var. İkincisi, bir problemin olduğunu ama çözmeye de çalıştığını hissettiriyor. Birincisinde ise kötü olmayı benimseme ve kabullenme vardır. İki durumda da kişide bir şey değişmiyor ama başındaki sıkıntıyı kabullenmiş birine tavsiye edilecekler ile mücadeleye niyeti olana söylenecekler başkadır.

Fertler olarak muhtaç olduğumuz bu aşî, aynı zamanda kendimizi ümmet planında görürken de kullanmamız gereken bir perspektif içermektedir. Ümmet hakkında konuşurken “battık, gittik,

mahvolduk..." vb. frekansından ifadeler kullanan biriyle "çalışıyoruz, yoldayız, gayret ediyoruz" diyen arasındaki fark da bunun gibidir. İlkinin yaydığı kötümser ve ümitsiz hava sadece kendine değil etrafına da zarar veriyorken ikincisi ümit aşılacaktır. Buradaki ince noktaya bile dikkat eden kelimeler-cümleler kullanmamız istenmektedir müminler olarak.

Böyle bir uyarıyı müminlere bırakan Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ümmetinden birinin mağlubiyete razı olmasını da elbette asla kabul etmez. Konuyu sadece psikolojik sorunlarımız bakımından ele alıyor değil; bu bir aşıdır. Bünyemize bu aşıyı koyacak ve kullandığımız ifadelerle bile dikkat etme hassasiyetini edindikten sonra ailemizde eşimiz, çocuklarımız, ebeveynimiz gözümüzde yanlış noktalarda ve rahatsız edici durumlarda olsalar bile bundan etkilenip bahtsızlığımızın önümüzü kararttığını olur olmaz her yerde söylemeyeceğiz. Çünkü "evlattan yana nasibimiz yokmuş...", "bize eşin kötüsü rastladı...", "bana anne nasip olmadı..." diyerek kötümserliği çoğaltmak ve bataklığı derinleştirmek yerine "Rabbim beni bununla imtihan ediyor, demek ki performansım şöyle olmalı" bakışını sahiplenmek daha iyidir.

Bir öğrencinin ders çalışırken "Benim matematiği anlamam mümkün değil, babam da anlamazdı zaten, boşuna uğraşmayayım" demesini düşünelim; bir de aynı zekâda başka bir öğrencinin "Matematiği kolay anlayamıyorum ama çalışmam gerekiyor" diyerek ders çalışmasını düşünelim. İkisi de zekâda aynı durumda olan bu öğrencilerin hangisinin daha iyi bir sonuca ulaşacağı ortadadır. Elbette baştan pes etmek kazandırmaz. Aynı durum Kur'an-ı Kerim öğrenimi ve öğretiminde de geçerlidir.

Şahsî kanaatim, iki tür anne ve babanın çocuk yetiştirmesinin zor olduğu yönündedir. İlki: Anne ve baba, hocaya gelir ve "Çocuğumuzun hafız olmasını istiyoruz" derler. Çocuğun hafız olup olamayacağı sorulmuyor, merak edilmiyor. Adeta karpuzu getirip ondan zeytinyağı çıkarılması isteniyor. Fakat çocuğun hafız olması çok zor, zihni matematik için yaratılmış adeta; ezber kabiliyetinin hafızlık seviyesinde zorlanması neredeyse imkânsız. İkincisi: Çocuğuna 'eşek' muamelesi yapıp hatta eşek deyip ondan sağlıklı bir şeylerin sonucunu bekleyen anne-baba.

Şeytan bu iki ebeveyn türünü de gırtlığından sıkıştırmıştır. Birincisi fitrata ters düşer ve çocuğun kabiliyetinin ne olduğuna bakmaz, ikincisi de çocuğu manevî anlamda öldürüp yine de bir şeyler yapmasını bekler.

Peygamber aleyhisselam ise kötümser zamanlarında, sıkıntılı anlarında dahi müminin "öldüm, bittim" türünden bir söylemle kapıları kapatmamasını istiyor. Şeytan da böyle müminleri bulduğunda artık pek bir şey yapmasına gerek kalmayacak şekilde onun çöküşü için fırsat yakalamış oluyor. Allah bizi dünyaya imtihan için gönderdiği ve korkular, sıkıntılar, çaresizlikler, bunalımları kabul ederek yaşamamız gerektiği gerçeği önümüzdeyken sabredip kendimizi teselliden ve Allah'ın izniyle bir çarenin muhakkak bulunacağı umuduyla yaşamaktan başka yol da kalmıyor. Aksi yönde ilerlemek şeytana kolumuzu uzatmak ve ayağımızı kaydırmasını kolaylaştırmaktır. Dahası, insanın kendini basit görmesidir.

*

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, mümini nasıl görmek istediğini tarif ettiği bir hadisinde şöyle buyuruyor:

"Kuvvetli mümin, zayıf müminden Allah katında daha hayırlıdır. Gerçi iman ettikleri için ikisinde de hayır vardır." (Müslim, 2664)

İman ediyor olmak hayırlı oluş için yeterlidir; ancak iki seçenek arasında tercih edildiğinde ve biri daha yukarıda duracaksa kuvvetlinin zayıftan iyi durumda olduğunu söylüyor Efendimiz. Pazısı, gücü yerinde bir müminin zayıf ve çelimsiz olandan daha hayırlı-üstün tutulmasının sebebi, dinin sözgelimi

ibadet başlığında kullardan talepleri onların güçlü olmalarıyla daha çok karşılık buluyor. Din cihad edilmesini istiyor, kuvveti yerinde kullardan bunun karşılığını daha iyi alıyor.

Yalnızca kendimiz için yaşamadığımız, dinimiz ve insanlık için nefes alıp verdiğimiz dünyada daha iyi olanımız, Allah katında da daha iyi görülüyor.

Peki, bu temel prensibi aşya nasıl dönüştürebiliriz? Peygamber Efendimiz güçlülüğün tarifini verdiği şu aşya ashabi üzerinde bir karakter pekiştirmişti:

“Sana faydası olacak şeylerle ilgilen. Allah’a sarıl, aciz düşme (pasif olma).”

Gıdanı seçerken bedeninin hazmedebileceği yiyecekleri, kitap seçerken anlayabileceklerini, sohbeta giderken sana faydası dokunacak sohbeti, evleneceğin zaman senin mutluluğunu sağlayacak olanla evliliği, camiye giderken bile daha çok sevap kazanma imkânı bulduğunu, muhabbet edecek arkadaş bulurken seni daha iyi takdir edenini bulmayı tavsiye ediyor. Zira Müslüman, bencil değildir ama menfaatçidir; ahiret menfaatlerini kolladığı gibi dünya faydalarının da peşinde olur. İkisnin ortasını bulabildiğindeyse egoistlikten kurtulur.

Böyle düşünme aşısını aldığında insan, herkes bir yerden ev aldığı için oradan ev almayı da istemez. Anne-babasına yakınlığını, ekonomisine uygunluğunu, bünyesine uyacak olanı, yaşlılığı sebebiyle merdiven çıkmayacağı, camiye yakınlığı, çocuklarının işyerine kolay gidileni ya da yol gürültüsü bulunmayan göz önünde tutup seçebilir ama ‘herkes oradan alıyor diye’ şeklinde bir kriteri ön plana almaz.

Pasif olmamayı tavsiye eden emir bize şunu anlatır: Üzerimize düşeni yaparız, Allah’a tevekkül ederiz ve karşımıza çıkan sonuçlardan ötürü “bittim tükendim” demeyiz. Kendimiz ayakta durabileceğimize inanırız. Dirençli olacağımıza kendimiz bile inanmıyorsak hiçbir psikolojik desteğin de faydası dokunmaz. Mesela ölüm gerçeği... Elbette ölümden korkmalıyız ancak hemen bugün ölecekmişiz gibi de panik hâlinde olmamalıyız. Bugün ölecek gibi hazır yaşamak ama bugün öleceğinin paniğinde olmamak bir psikolojidir ki nebevî terbiyeye de uygundur.

Yakınmaya, şartlardan şikâyet etmeye başladıktan sonra geçmiş de konuya dâhil ederek keşke minvalli konuşma ve “şöyle yapsaydım şöyle olurdu” diye hayıflanmanın şeytana kapı aralayacağını ve insanın sorunlarına şeytanın parmağını değdirmesine izin vermesi anlamına geleceğini haber veriyor Efendimiz. Ve insan böylece ‘kısa devre’ geçirip çözüm yolunu bilerek tıkıyor. Diğer taraftan seneler önce olup bitmiş bir şeyi irdeleyip hayatı geri götürmek, yeniden yaşanması imkânsız bir sürecin ve gerçekleşmesi mümkün olmayan süreçlerin zihinde dolaştırılmış, esaretleri altına girilmiş oluyor. İnsan böyle yaparak nefesini harcamış, kendini tüketmiş olur.

Geçmişte karıştırılan; günahsa zaten tövbe edilmiştir, günah değil de stratejik anlamda bir hata idiyse ona yapılabilecek de artık yoktur. Fakat insanın mevcudu, şimdiki en iyisiyle yaşamaya devam etmesi ihtimal dâhilindedir. Aksi hâlde insan, karşılaştığı imtihanı beğenmeyip başka bir taneyi isteyen birinin durumu gibidir; kullar için böyle bir lüks yoktur. Meslek seçiminde, eş talihinde, çocuklar hakkındaki kararlarında, mal kazanımında, fakirlikte, sağlık sorunlarında ve hatta büyük hataların sonucunu yaşamakta da geçmiş karıştırmanın manası yoktur. İdeal olan, geçmiş karıştırmak değil, tövbe ederek gömmek ve bugün güzel işler yapmaktır.

İyi veya kötü anlamda atalarla bağlantı kurarak olumsuz tavrı sürdürmek de yanlıştır. Sözelimi insan, kendi ibadet hayatının güçsüzlüğüne bahane olarak akraba çevresinde hiç namaz kılan birilerinin bulunmayışını ileri sürmemelidir. İbrahim aleyhisselamın da babası ya da amcaları namaz kılan insanlar değillerdi. Ataları veya akrabalarının iyi olması kişiyi otomatik iyileştirmeyeceğine göre bu minvalde bir bağlantı kurmanın gereksizliği meydandadır. Öyleyse kendini aciz-pasif duruma düşürmemelidir.

Anne veya baba olmuş ya da olacak konumdakiler ve öğretmenler için geçerli başka bir karakter aşısı hadis-i şerife bakalım. Ancak öncesinde bir girizgâhımız var.

Ashab-ı kiramın pek çoğu belli bir meziyetle övülmüş insanlardı. Mesela Ebu Bekir radiyallahu anh vefa ile öne çıkmış, Ömer radiyallahu anh ise adaleti ve şecaatiyle sivrilmişti. Übeyy ibni Kâb ezber zekâsıyla meşhurdu. Üsâme radiyallahu anh matematik zekâsıyla, Ali radiyallahu anh fıkıh ve muhakeme gücüyle maruftu. Ebu Musa el-Eşarî radiyallahu anh da sesinin güzelliğiyle bilinirdi.

Efendimiz aleyhissalatu vesselam bir gün akşam, mescitte birinin Kur'an okuduğunu duyunca sesin kimden geldiğine bakıyor ve Ebu Musa'yı görüyor. Sabah olunca ona şöyle buyuruyor: *"Ebu Musa, akşam beni bir görseydin, seni ne hayranlıkla dinliyordum! Sana Davud aleyhisselamın ailesindeki gibi bir ses verilmiş."* (Müslim, 973)

Bu nebevî tavırdan ne anlamalıyız?

Yemek yapan eşimize "Sen hangi açılış kursundan mezun oldun! Bu el öpülür!" dememiz gerektiğini, "Sen ne mübarek eşsin, sinirlenmen gerektiği yerde bile sinirlenmiyorsun!" dememiz gerektiğini, "Aferin yavruma! Her çocuğun yapacağı iş değildi bu, helâl olsun oğluma!" dememiz gerektiğini, "Benim kızım Âsiye annemle beraber dirilecek bir kızdır! Şu başörtüsünün güzelliğini görüyor musunuz!" dememiz gerektiğini, "Gençler, ellerinize sağlık! Doğrusu bu işin böyle güzel halledilebileceğini zannetmiyordum!" dememiz gerektiğini ve belki hatalar da olmasına rağmen görmezden gelmeyi bir fazilet olarak bilmeyi anlamalıyız.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, yalnızca bir kelimeyle ve daha sade biçimde iltifat edebilirdi ancak diyeceğini dolu dolu demeyi tercih etti. Kendisine Kur'an inen ve Ebu Musa'ya da Kur'an'ı yine kendisinin öğrettiği bir peygamber bunu söylüyor. Herhâlde Ebu Musa, Resûlullah aleyhisselamdan çok daha iyi bir Kur'an okuyucusu değildi; lâkin Efendimiz aleyhisselam belki bazı hataları da bulunabilecek olan sahabisini teşvik etmeyi, üstelik coşkun bir ifadeyle desteklemeyi seçiyor ve ümmetine örnek oluyor. Davud aleyhisselam gibi Kur'an okuduğunu düşünen Ebu Musa bir daha Kur'an okumaktan geri kalabilir mi?

Karakterini bununla aşıl原因an insan, dindarlığı ve insanlığı aşılanmış olarak hareket eder. Hata ettiği zaman da eşinden özür dilemek, özrünü açıklamak ve muhatabının davranışlarını takdir etmek ona ağır gelmez. Kabiliyeti görmek, öne çıkarmak ve ümmetin güzel sesli çocuklarının kıyamete dek simge isim olarak kendilerine alacakları bir örnek meydana getirmek Resûlullah'ın tavrıdır. Onun ümmetinin de onu örnek alarak aynı tavrı kendi etraflarında uygulamaları elbette öncelikli görevlerindedir.

Her çeşit şımarmaya karşı set olarak beraberinde ihlas aşısı da yapılmış bir övgü, takdir ve iltifat gösterme tavrının çocukların eğitiminde motor güç meydana getireceği kesindir. Yalnız başına iltifat ve takdir, sağlıklı sonuçlar vermediği gibi mevcudun güzelliklerinden de alıp götürebilir. Riya ve şirk afetlerinden korunma aşısı da verilmiş, karakterine bunun desteği de katılmış çocuğun bir düzenek içerisinde eğitilmesinden dolayı kolaylıkla yanlış düşüneceği söylenebilir. Bir insana çiçek aşısı faydalıdır diye yalnızca onu yapıp başka aşılar yapmamak düşünülemez. Her aşı ve tedbir kendi içinde önemli olmakla beraber bir bütünün parçası olduklarında anlamlıdır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.